

Med migranternas röst. Den subjektiva integrationen.

Sammanfattning

World Values Survey (WVS) har sedan 1981 regelbundet mätt värderingar och sociala normer i hundratalet länder (www.worldvaluessurvey.org). Dessa undersökningar har genomförts på nationell nivå i vågor vart femte år. De som deltar i undersökningen svarar på mer än 200 frågor. För varje våg skapas sedan en så kallad kulturkarta, där nivåerna av frihetliga/ överlevnadsvärderingar och sekulära/traditionella värderingar i varje land framställs. En allvarlig begränsning med WVS har varit att människor som migrerar från ett land till ett annat blivit underrepresenterade i dessa nationella undersökningar. Detta har både varit på grund av språkförbistring och för att det är svårare att få dem att delta i olika intervjuundersökningar. För att råda bot på detta har undersökningen Migrant World Values Survey (MWVS) nu genomförts för första gången. Den innehåller samma frågor som finns i huvudundersökningen som nu genomförs i en sjunde våg i många av jordens länder. Därtill ställs frågor som är specifika för att kunna fånga hur värderingar och sociala normer ändras när man flyttar från en region till en annan. Dessa resultat kan sedan jämföras med resultaten av undersökningarna gjorda i de länder som migranterna kommer ifrån och värderingarna hos majoritetsbefolkningen i det land de migrerar till, i detta fall Sverige.

Det har tidigare gjorts flera studier om migranter som baserats på registerdata, liksom enskilda fördjupande studier som representerar just den grupp som studeras. Däremot saknas bredare representativa data för migranternas värderingar och sociala normer i Sverige. I MWVS är syftet att undersöka subjektiva indikatorer för integration. Därför kallas studien *Med migranternas röst – den subjektiva integrationen*. Syftet med studien är att få en bättre uppfattning av hur utomeuropeiska migranter i Sverige ser på integrationsfrågan och vilka värderingar och normer som är dominerande beroende på ursprungsland och andra bakgrundsfaktorer.

Hösten 2018 pågick fältarbete i 54 kommuner i Sverige, där drygt 7 000 utomeuropeiska migranter valts ut från det svenska befolkningsregistret. Efter bortfall av 786 personer har 6 516 personer deltagit i studien. De har intervjuats och besvarat WVS frågor som översatts till de vanligaste migrantspråken: arabiska, dari, somali, tigrinja, turkiska. Respondenterna har också kunnat svara på svenska eller engelska. Urvalet har skett från tre olika grupper: i samband med SFI-undervisning, på gymnasiet utbildning i svenska för invandrare och efter särskild inbjudan, baserat på ett representativt urval från befolkningsregistret över utomeuropeiskt födda. Huvudsakligen består den senare gruppen av migranter som har kommit till Sverige år 2013 eller tidigare. Genom dessa tre urval nåddes dels många nyanlända i alla 13 åldrar, dels ungdomar samt migranter som har bott i Sverige en längre tid och som ofta är äldre. Urvalet av kommuner bygger på MAELG (Municipal Assemblies in European Local Governance), som är ett EU-projekt som utarbetat principer för att stratifiera urval av kommuner efter befolkningsstorlek, region och ekonomisk struktur. Basen för det svenska urvalet, som har använts i denna studie, konstruerades år 2007. Därför har

detta kompletterats med uppgifter på kommunal nivå om andel födda i utomeuropeiska länder (SCB 2017- 12-31), arbetslöshetsnivå 2018, valresultat (parti med högsta antal väljare i kommunal-, landstings- och riksdagsvalen) hösten 2018, typ av kommun (storstadsområde, stadsområde, landsbygd eller glesbygd) år 2018 samt Delmos (delegationen mot segregation) sammanvägning av socioekonomiska bakgrundsvariabler. Delmos projekt har resulterat i den så kallade 32-listan över utsatta kommuner – 15 av dessa ingår i denna studie. Undersökningen har kompletterats med 44 djupintervjuer för att få bättre förståelse för migranternas värderingar. I samband med att respondenterna besvarade enkäten har 200 personer även deltagit i semistrukturerade intervjuer med fördjupningsfrågor där de motiverat hur de tänker.

Rapporten är disponerad på följande vis: *Kapitel 1* ger en bakgrund till studien och till World Values Survey. Här redovisas även varför studien genomförs och hur den svenska migrationspolitiken utvecklats över de senare decennierna. I *kapitel 2* ges en teoretisk bakgrund och rapportens frågeställningar redovisas. Utgångspunkten tas i ett antal hypoteser om betydelsen av emancipativa (frihetliga) värderingar när människor flyttar från en kulturell kontext till en annan. En tes om social korsbefruktning introduceras. Den består av två delar, dels hur omgivningen påverkar ens frihetliga värderingar, dels hur utbildning ökar ens kognitiva färdigheter. Vidare analyseras den så kallade socialiseringshypotesen som säger att värderingar huvudsakligen präglas i unga år (den formativa fasen). Här granskas hur värderingar och sociala normer påverkas även i högre åldrar.

I *kapitel 3* ges en beskrivning av studiens upplägg, vilka migranter som ingår och hur urvalet har gjorts. *Kapitel 4* behandlar olika "push"- och "pull"- faktorer – varför lämnade man sitt ursprungsland och varför valde man just Sverige?

Kapitel 5 är en redovisning av vad migranterna ser som viktigast i livet. Detta frågebatteri har funnits med i WVS sedan 1980-talets början och behandlar familjens betydelse, arbetet, individen, religionen, vännerna, fritiden och politiken. I *kapitel 6* har den klassiska kulturkartan från WVS vidareutvecklats så att värderingarna hos de migranter som ingår i undersökningen kan jämföras med de värderingar som råder i deras ursprungsländer och i Sverige. Här fokuseras även på de religiösa och sekulära 14 variabler som mäter hur man förhåller sig till auktoriteter av olika slag och till religion. Ett index som avser att fånga utvecklingen från patriarkala till mer frihetliga värderingar redovisas. *Kapitlet* belyser även emancipativa (frihetliga) värderingar. Dessa omfattar synen på jämställdhet, och individuell valfrihet, såsom synen på homosexualitet, aborter och skilsmässor. Separata kartor över sub-index på jämlikhet, valfrihet och tillit, presenteras också.

Kapitel 7 diskuterar den subjektiva integrationen. Denna analyseras huvudsakligen via ett antal regressionsanalyser. Den första analysen utgår från hur respondenterna svarar på frågan om huruvida de känner sig hemma i Sverige. Den andra analysen utgår från respondenternas egen uppskattning om var de befinner sig på en skala från samhörighet med Sverige till samhörighet med ursprungslandet. Den tredje analysen utgår från migranternas egen känsla av stolthet över att vara svenskar. Samtliga regressionsanalyser innehåller bakgrundsvariabler såsom kön, ålder, civilstånd,

medborgarskap och religion. Begreppet kapital används för att strukturera de variabler som ingår. Det definieras som värdefulla resurser som genererar fördelar för individen och dennes familj, likaväl som för det lokala samhället och samhället i stort. Det humana kapitalet och det ekonomiska kapitalet ses som kunskaper, förmågor och egenskaper som producerar värde. De mäts i denna studie via formell utbildning, språkfärdigheter, arbetslivsstatus, ekonomisk nöjdhet och relativ ekonomisk rörlighet. Det sociala kapitalet handlar däremot om individens sociala nätverk. Det inkluderar det lokala samhället och diasporan. Bland de variabler som räknas till det sociala kapitalet finns förmågan att ta till sig de lagar och regler som gäller i Sverige så som de uppfattas av migranterna. Här finns också upplevelsen av att möta svenskar, av att delta i folkrörelser och känslan av trygghet och tillit.

Utöver dessa regressionsanalyser, diskuteras svaren på två ytterligare frågor i kapitel sju. Den första frågan rör hur migranterna anser att det har blivit sedan de flyttade till Sverige, jämfört med de förväntningar de hade innan. Den andra frågan handlar om hur de ser på möjligheten att kunna bestämma över sina liv. Kapitlet avslutas med en diskussion av relationen mellan trygghet, tillit och tolerans och hur dessa påverkar den subjektiva integrationen ur ett genderperspektiv. Här analyseras skillnaden mellan att avge socialt förväntade svar och vad man verkligen tycker.

Kapitel 8 behandlar hedersrelaterat förtryck. En fjärde regressionsanalys presenteras på detta ämne. Denna analys är uppbyggd på samma vis som de tre regressionsanalyser som presenteras i kapitel sju. Resultaten visar att migranternas förhållningssätt till dessa frågor är bland de värderingar som har ändrats minst sedan de flyttade till Sverige.

I *kapitel 9* återgår vi till de forskningsfrågor som ställdes i kapitel två. Stödjer 15 resultaten den sociala korsbefruktnings teorin och socialiseringshypotesen? Har emancipation den centrala betydelse för integration som inledningsvis föreslogs? Vad har undersökningen för politiska och sociala implikationer? Avslutningsvis reflekterar vi över de krav som en situation med global migrationen ställer på välfärdssamhällen av nordiskt snitt.

Analysen visar att huvuddelen av de dryga 6 500 personer som deltagit känner sig hemma i Sverige (57 %), trivs där de bor (55 %) och vill bo kvar i sin kommun (59 %). De känner samhörighet både med sitt ursprungsland och med Sverige (1=ursprungsland, 10=Sverige, snitt 7,30). De flesta är stolta över att vara svenskar (72 %), samtidigt som de också är stolta över att komma från sina hemländer (77 %). De har en positiv uppfattning av hur det har blivit sedan de kom till Sverige jämfört med hur de hade det i hemlandet. Denna förbättring gäller ekonomiska villkor, boende, hälso- och sjukvård, sport och deltagande i föreningar. De upplever också att de har fått bättre utbildningsmöjligheter och att de har mer yttrandefriheten än i hemlandet. De säger att de har mer frihet att göra sina egna livsval och att de har större möjligheter att göra sin röst hörd (att rösta, påverka och uttrycka sin åsikt). Däremot lever verkligheten inte upp till förväntningarna när det gäller arbete.

Kontakten med den egna etniska gruppen är också god. De har möjlighet att praktisera sin religion, att lära sig det svenska språket samt att lära sig om de lagar och regler som gäller i Sverige. Däremot skiljer de sig kraftigt från majoritetsbefolkningen vad gäller tolerans för homosexualitet, synen på sex före äktenskap liksom synen på skilsmässor, aborter och prostitution. En majoritet av såväl kvinnor som män är för jämställdhet, men många anser också att kvinnors jämställdhet har gått för långt i Sverige. Hela 65 % anser att det helt eller delvis är sant att det är mannens ansvar att försörja familjen. En tredjedel anser att invandringen till Sverige borde minska. De allra flesta är teknikpositiva. En majoritet använder internet och sociala medier dagligen och de ser framtiden an med positiva förtecken.

Med hjälp av kulturkartan har vi kunnat analysera skillnader i hur migranter från Irak, Iran och Turkiet svarar jämfört med befolkningen som bor i dessa länder. När det gäller de frihetliga värderingarna, är skillnaderna mellan ursprungsländernas och migranternas värderingar stora. När vi tar hänsyn till antalet år respondenterna har tillbringat i Sverige, kan vi konstatera att just dessa värderingar förändrats i relativt hög grad.

Resultaten från regressionsanalyserna visar att lågutbildade känner sig mer hemma än högutbildade, äldre mer än yngre och män mer än kvinnor. En preliminär tolkning är att första generationens migranter jämför sin nuvarande situation med ursprungslandets villkor. Om man då är lågutbildad och/eller äldre, har man i allmänhet upplevt en väsentlig förbättring i livsvillkor. För männen har också ett tungt ansvar för familjens försörjning 16 övertagits av ett fungerande välfärdssystem. För kvinnorna är däremot förändringarna inte lika stora; de har fortsatt stort ansvar för hushåll och barn. Antalet barn gör det också svårare att samtidigt delta i arbetslivet. Dessa mönster behöver analyseras mer utförligt, vilket också är nästa steg i analysen. Denna rapport är en översiktlig redovisning och följs av vetenskapliga artiklar samt en rapport med regionala analyser.

Undersökningen har genomförts inom ramen för Institutet för Framtidsstudiers verksamhet och med stöd av Regeringskansliet, Arbetsmarknadsdepartementet och regionerna Värmland och Skåne. Projektledare är Bi Puranen, verksam vid Institutet för Framtidsstudier och generalsekreterare för World Values Survey